

„dat er geene enkele reden is die bate niet te beschouwen „als eene opbrengst van roerend kapitaal, en dat met name „de omstandigheid, dat de onderwerpelijke overeenkomst er „eene is van verzekering, daaraan niet in den weg staat;

„dat immers vaststaat, dat het bedoelde bedrag van „f 1.696 hetzij op 19 April 1942 aan de verzekerde, hetzij bij „eerder overlijden alsdan aan hare erven zal worden uit- „gekeerd, boven en behalve het gestorte bedrag van f 8000;

„dat voorts 's raads meening, dat er, zoolang de verzeke- „ring loopt, geene opbrengst wordt genoten, niet juist is, aan- „gezien het genoten worden van eene opbrengst er niet aan „gebonden is, of die opbrengst wordt uitgekeerd;

„dat derhalve bij het opleggen van den aanslag terecht een „deel van hetgeen te zijner tijd op het gestorte kapitaal zal „worden uitgekeerd, in aanmerking is genomen;”

Het wil ons voorkomen, dat men hier wederom een voor- beeld heeft van de realistische opvatting, die de H.R. allengs aan het inkomensbegrip van onze Inkomstenbelasting gaat geven. In aanmerking genomen het feit, dat een dergelijk reëel inkomensbegrip niet in de bedoeling van onze Inkom- stenbelasting ligt, moet dergelijke jurisprudentie wel onvoor- zienbare gevolgen hebben en zal het uit dien hoofde niet te betreuren zijn, als de herziening van onze inkomstenbelasting- wet in de reële richting zoo spoedig mogelijk haar beslag krijgt.

Opgemeld arrest heeft bij een rigoureuze toepassing groote gevolgen voor allerhande verzekeringspolissen. Vermoedelijk is hieraan toe te schrijven, dat de Minister met zijn resolutie dd. 13 Juni '39 no. 153 de directeurs van belastingen als volgt heeft ingelicht:

„Ik acht het wenschelijk, dat het belasten van de rente „voorsnog beperkt blijft tot zoogenaamde beleggingspolis- „sen. Tot de beleggingspolissen moeten alleen worden ge- „rekend de polissen waarbij:

„a. vaststaat dat in ieder geval een uitkeering zal plaats „hebben en wel van een hooger bedrag dan het bedrag dat „is gestort;

„b. de uitkeering wordt bedongen tegen storting van een „bedrag ineens.”

Winst behaald met aan- en verkoop van aandelen met de wetenschap, dat de intrinsieke waarde hooger is dan de beurswaarde

Voorbeelden van de realistische inslag van de jurispruden- tie t.a.v. het inkomensbegrip biedt de jurisprudentie over art. 18 te over. Een recent voorbeeld daarvan biedt het arrest dd. 31 Januari '40 no. 8592. Het betrof hier een belastingplichtige, die als insider op de hoogte was van het feit, dat de N.V. A zou fusioneeren met een andere instelling en dat de beurswaar- de der aandelen in de N.V. A lag beneden de intrinsieke waarde. Hij nam met andere insiders deel in een syndicaat, dat de aandelen kocht met de bedoeling door verkoop op een later tijdstip winst te maken, althans liet dit syndicaat voor hem de transactie uitvoeren.

De Raad van Beroep achtte hier opbrengst van op zich zelf staande werkzaamheden aanwezig en de H.R. vereenigde zich met deze opvatting.

De exceptie, dat het hier speculatieve winst zou betreffen was in cassatie niet opgeworpen. Het doet vreemd aan dit in het arrest vermeld te vinden. Zou men hieruit moeten con- cludeeren, dat als deze exceptie wel was opgeworpen, de H.R. anders zou hebben beslist? In verband met de recht- spraak over art. 18 in de laatste jaren mag men zulks betwij- felen. Ook mag men zich afvragen of het noodig was om die exceptie op te werpen. Het ten onrechte niet toepassen van

een bepaald wetsartikel (i.c. art. 9 letter d I.B.) valt toch onder het schenden der wet. Het belastingprocesrecht eischt niet, gelijk art. 405 Rv. voor civiele zaken, dat in het beroep- schrift in cassatie het vermeend geschonden artikel wordt vermeld, terwijl de H.R. in belastingzaken ambtshalve kan casseeren (art. 24 R.v.B.).

Motiveering van een uitspraak door de Raad van Beroep

Gelijk bekend is stelt art. 16 van de Wet op de Raden van Beroep de eisch, dat de uitspraak met redenen moet zijn om- kleed. Ter voldoening aan deze eisch wordt dikwijls in de uit- spraken opgenomen, dat de Raad de gronden uit het verhoog- schrift van den Inspecteur voor zooveel noodig overneemt, een gewoonte die men ook aantreft in de civielrechtelijke prak- tijk.

Dat door een dergelijke „tooverformule” de uitspraken niet aan duidelijkheid winnen ligt voor de hand. Het zal dan ook wel deze overweging zijn geweest, die de H.R. er toe gebracht heeft te beslissen, dat indien de Raad van Beroep niet nader aangeeft welke van die gronden hij overneemt, uit 's Raads uitspraak de gronden van 's Raads beslissing niet te kennen vallen. De uitspraak kan dan niet geacht worden naar de eisch der wet met redenen te zijn omkleed (arrest dd. 4 October '39 no. 8419).

TEKENBROEK

BOEKBESPREKING

Dr. B. van den Tempel Jzn., Hoofddlijnen der theo- retische economie, Zwolle 1940, W. E. Tjeenk Willink.

Het boekje, waarvan de titel hierboven is vermeld, beoogt, zooals de Schrijver in de Inleiding zegt, een overzicht en een critische bespreking van de belangrijkste theorieën te geven, welke op de waarde- en prijsvorming en de verdeling betrek- king hebben. Volgens den Schrijver is er behoefte aan zulk een boekje omdat de bestaande literatuur, die de verschillende uiteenlopende theorieën vermeldt, den beginnening niet vol- doende het verband tusschen deze zou laten zien en de lezer daardoor gemakkelijk den indruk van een chaos krijgen zou.

Wij gelooven dat de Schrijver hier lichtelijk overdrijft; de meeste leerboeken zijn erin gegslaagd den lezer te toonen hoe uit de eenzijdig objectieve en de eenzijdig subjectieve theorie der waarden geleidelijk een synthese is ontstaan, die aan de objectieve en aan de subjectieve factoren beide de plaats laat, die hun toekomt.

Een boekje, waarin de geleidelijke ontwikkeling der theorie in kort bestek wordt geschetst, kan nochtans goede diensten bewijzen. Ook kan men het met *Dr. van den Tempel* eens zijn dat het voor een goed begrip van en een juist oordeel over de verschillende theorieën van groot belang is dat men zich rekenschap geeft van de praemissen, welke dien theorieën ten grondslag liggen. Maar ernstige bedenking moet men hebben tegen de meening, die de Schr. uitspreekt als zouden „de meesten der schrijvers, wellicht zelfs allen, zich hebben laten leiden door den wensch, bepaalde instellingen der maatschap- pij, hetzij te verdedigen, hetzij te bestrijden”. Zoozeer is de Schr. hiervan overtuigd dat hij zich zelfs gerechtigd acht de praemissen, die aan de verschillende theorieën ten grondslag liggen, al naar de politieke richting van haar verdedigers, te onderscheiden in de praemissen van de liberale school en die van de tegenstanders van deze leer. Uit de politieke op- vattingen van haar verdedigers zouden, volgens den Schr.,

sommige der praemissen te verklaren zijn, die aan een bepaalde theorie ten grondslag liggen. Als b.v. de „theoretici van liberalen huize” de praemisse van den particulieren eigendom verdedigen, dan mag, meent de Schr., niet uit het oog worden verloren dat achter deze praemisse de doelstelling schuilt: deze eigendom moet behouden blijven zooals ook in de tweede veronderstelling „de doelstelling uiteraard verscholen ligt.” (bl. 10)

Dat de beoefenaren der economie zoo goed als nooit onbevooroordeeld in hun onderzoek zouden zijn geweest maar zich daarbij steeds door politieke wenschen zouden hebben laten leiden, wordt door *Schumpeter* ein falsche, und ausserdem schweres Unrecht genoemd. Zeker is het verwijt ernstig genoeg om van hem, die het uitspreekt, te mogen verwachten dat het ook voldoende wordt gestaafd. Zelfs een poging daartoe wordt door den Schr. echter niet ondernomen. Of dragen de theorieën zelf wellicht het kenmerk van een bepaalde politieke tendentie?

Bepalen wij ons, om die vraag te beantwoorden, tot de waarde- en prijstheorieën, met name tot de klassieke arbeids- en productiekostentheorie. Volgens deze wordt de ruilverhouding tusschen de goederen onder bepaalde veronderstellingen door de verhouding van de aan die goederen bestede arbeids- quanta of productiekosten bepaald. Van de produktiekosten- theorie zegt Schr. echter uitdrukkelijk „dat zij in hoofdtrekken een verklaring geeft van de prijzen van verreweg de meeste goederen in de tegenwoordige maatschappij”; welaan, als dat zoo is, als de betreffende theorie werkelijk niet anders verklaart dan wat feitelijk is, hoe ter wereld kan men hun, die die theorie opstelden, dan van politieke vooringenomenheid betichten? Hoe lichtvaardig de Schrijver hier met zijn bedenkelijke verwijten is, moge nog uit het volgende blijken.

Op bl. 24 stelt hij vast dat *Ricardo* de arbeidswaardeleer heeft losgelaten en daarvoor de productiekostentheorie in de plaats heeft gesteld „omdat het verschijnsel der kapitaalrente — let wel het verschijnsel d.w.z. het feit der kapitaalrente — hem daartoe dwong”. Maar deze erkenning verhindert hem niet om enkele bladzijden verder te schrijven: „dat de theoretici, die het bestaan der kapitaalrente als bron van particulier inkomen poogden te rechtvaardigen, op den duur de arbeids- waardeleer in elk opzicht hebben prijsgegeven, kan, zoo niet uitsluitend, dan toch mede hierdoor worden verklaard.” (bl. 29)

Heeft men dus naar de opvatting van Dr. van der Tempel de arbeidswaardeleer door de theorie van de productiekosten vervangen, niet om aldus beter bepaalde verschijnselen der empirie te kunnen verklaren maar mede ten einde zekere verschijnselen beter te kunnen rechtvaardigen, aan dien wil om te rechtvaardigen heeft, meent de Schr. vooral het ontstaan van de subjectieve waardeleer haar ontstaan te danken. De twee factoren, die „den sterksten stoot tot de ontwikkeling der subjectieve theorie gegeven (hebben) ... vonden hun oorsprong in de fundamentele doelstellingen der liberale theorie”, aldus vernemen wij. (bl. 42) „In de eerste plaats bleek de subjectieve waardeleer de harmonieconstructie tot een voorheen ongedachte ontplooiing te kunnen brengen” en voorts kon „waar de opvatting baan brak, dat de arbeidswaardeleer met een poging tot rechtvaardiging van de kapitaalrente onverenigbaar was, een daarmee stijgende waardeleer op grooten aanhang staat maken.”

De meening, die Dr. van den Tempel hier uitspreekt, is volkomen zonder grond; omtrent de zuiver wetenschappelijke overwegingen, die tot de subjectieve theorie hebben geleid, is elke twijfel uitgesloten. Het staat vast dat de productiekosten- theorie tekort moest schieten om de prijsvorming bevredigend te verklaren omdat zij onvoldoende aandacht heeft geschonken aan de beteekenis, die de vraag bij de prijsvorming heeft.

Daardoor was het haar immers onmogelijk te verklaren toe de prijs wordt bepaald ten eerste in het geval van de z.g. niet-reproduceerbare goederen, ten tweede in het geval van productie onder niet-constante kosten, ten derde in het geval van niet volmaakte concurrentie aan de zijde van het aanbod. Uit het besef dat het, om ook de hier genoemde verschijnselen te kunnen verklaren, noodzakelijk was zich van de overwegingen rekenschap te geven, die aan de zijde van de vraag bestaan, moest de subjectieve theorie ontstaan en is zij ontstaan. Hoe desondanks kan worden vol gehouden dat de harmoniegedachte den voornaamsten stoot tot haar ontstaan zou hebben gegeven, valt moeilijk in te zien. Bovendien stelt Dr. van den Tempel zelf vast (bl. 54) dat juist de subjectieve waardeleer den grondslag heeft geleverd voor een fundamentele critiek op de harmoniegedachte nadat men had erkend dat de waardeering van een goed niet alleen van het nut, dat een goed voor een subject heeft, maar ook van diens koopkracht afhangt.

Dr. van den Tempel heeft zijn boekje als Hoofddlijnen der theoretische economie aangekondigd. Een scherpe lijn waarlangs de beginnening, voor wien het geschrift immers vooral bedoeld is, de voornaamste gedachten der theorie zonder al te veel moeite vervolgen kan, geeft zijn geschrift echter niet. Den beginnenden beoefenaar der economie moet allereerst het weznlijke in het waarde- en prijsverschijnsel, op den grondslag van het kernprobleem der economie — het probleem van de keuze bij schaarsche voorziening — worden duidelijk gemaakt. Dit heeft de Schr. nagelaten. Ook zijn de verschillende theorieën, die de Schr. bespreekt, niet steeds even scherp uiteengezet en komen overeenkomst en verschil tusschen hen niet steeds voldoende tot uitdrukking. Om daarvan één enkel voorbeeld te geven. Van de z.g. objectieve waardetheorieën behandelt de Schr. achtereenvolgens de productiekosten, de arbeidswaardeleer en de disutility-theorie. Deze laatste is echter volstrekt niet een uitgesproken objectieve theorie maar wordt, zooals de Schr. zelf vaststelt, vooral bij de subjectivisten aangetroffen. Dat is trouwens volkomen begrijpelijk want de disutility-theorie is niet een kostentheorie in dien zin dat zij den prijs uit de kosten verklaart maar houdt alleen een bepaalde opvatting omtrent de kosten in. Daarom is ook des Schrijvers onderscheiding tusschen productiekostentheorie, arbeidswaardeleer en disutility-theorie weinig gelukkig; inzover de arbeidswaardeleer onder arbeidskosten arbeidsonlust (pain-costs) verstaat, is zij zelf een disutilitytheorie.

De Schr. heeft zich in zijn boekje bijzondere aandacht aan de oudere schrijvers geschonken. Hij heeft dit, zooals hij in de Inleiding meedeelt, met opzet gedaan omdat hij zich tot een bespreking van de fundamentele tegenstellingen wilde beperken. Dat is jammer want daar de tegenstellingen zoo op den voorgrond zijn gebracht moesten de hoofddlijnen vanzelf op den achtergrond geraken en kon ook de inhoud van het boekje niet voldoende in overeenstemming zijn met den titel, dien het draagt. Maar jammer vooral is dit omdat er juist groote behoefte bestaat aan een beknopt geschrift dat de lijn van het economisch denken niet vroegtijdig afbreekt maar dien vervolgt tot de periode van de afgelopen tien of twintig jaar, waarin de economische wetenschap immers zulk een merkwaardige ontwikkeling vertoont.

H. FRIJDA

Enige economische grondslagen voor de Belasting politiek door Dr. B. Schendstok. J. Muusses Purmerend 1939.

Het proefschrift, waarop de heer Schendstok den 28 September 1939 aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam cum laude is bevorderd tot Doctor in de Econo-

mische Wetenschappen, is opgenomen in de Geschriften van de Vereeniging voor Belastingwetenschap. Het verdient om meer dan een reden de aandacht, omdat het tracht steunpunten te vinden voor de theoretische financieeler. Terrein van onderzoek is de beteekenis, welke de private en publieke huishoudingen wederkeerig voor elkander hebben; het onderzoek wordt echter beperkt tot het belastingvraagstuk.

Ik zal niet trachten een overzicht te geven van het omvangrijke werk (214 bladz.), dat ook in zijn onderdeelen veel stof tot nadenken biedt. Liever wil ik een poging doen zoo beknopt mogelijk de hoofdgedachte ervan naar voren te halen, daaraan enkele opmerkingen te verbinden, om daarbij tevens de aandacht te vestigen op eenige onderdeelen van schrijvers betoog.

Zie ik wel, dan draait het geheele werk om, wat schrijver noemt, de „collectieve economische goederen”. Hij onderscheidt: *economische goederen*, waarvan hij zegt „het gedrag t.o.v. zulke goederen wordt bepaald niet alleen door hun nuttigheid, maar ook door het feit, dat zij slechts ten koste van een offer verkrijgbaar zijn”, *vrije goederen*: „het gedrag t.o.v. zulke goederen wordt alleen bepaald door hun nuttigheid; zij zijn practisch zonder offer verkrijgbaar”, en *collectieve economische goederen*: „goederen, waartegenover het individu zich kan gedragen als tegenover vrije goederen, hoewel een gemeenschap zich een offer moet getroosten om de goederen te kunnen verkrijgen”. Hij wijst erop, dat de beteekenis daarvan voor het individu zóó moeilijk te meten is, dat ze voor de practijk des levens als onmeetbaar wordt beschouwd. Als voorbeelden noemt hij: tolvrije wegen en kanalen, het licht van de straatlantaarns, diensten verricht door onderscheiden ambtelijke apparaten.

Nu ziet hij de belasting als een door de overheid gevorderde praestatie, welke „hetzij onmiddellijk, hetzij middellijk, hetzij uitsluitend, hetzij mede” wordt gevorderd tot dekking van de kosten van collectieve economische goederen. Zijn omschrijving (bl. 10) is veel uitvoeriger; de daarin voorkomende beperkingen en voorbehouden laat ik weg, om den nadruk te laten vallen op het verband dat wordt gelegd tusschen de collectieve economische goederen en de belasting. Toch dekken deze begrippen elkaar niet geheel; dat blijkt al uit dat „hetzij mede”. De belastingen dienen ook om andere overheidsuitgaven te dekken, b.v. de ondersteuning van behoeftigen, rente en aflossingen van leeningen. Ook in ander opzicht dekken de begrippen elkaar niet: de overheid beschikt ook over andere middelen dan belastingen, de schrijver behandelt o.a. uitvoerig in hoofdstuk IV „belastingheffen, lenen en aflossen” en in hoofdstuk VI worden opmerkingen gemaakt over de „geldscheppende functie van de overheid”.

Door gebruik te maken van het begrip „collectieve economische goederen” kan schr. den belastingdruk, welke de bijzondere huishoudingen ondervinden, onderscheiden in een *bruto* en een *netto* belastingdruk, al naar gelang de economische beteekenis van de collectieve economische goederen, al dan niet buiten aanmerking wordt gelaten. Zooals hierna zal blijken, is dat voor de conclusie waartoe Schr. ten slotte komt, van belang.

Vervolgens worden de „huishoudingen” besproken, eerst de private, waarbij hij onderscheidt de *verbruiks-, productie-, kapitaalsgoederen-, crediet- en risicohuishoudingen*. Bij de verbruikshuishouding behoort normaliter arbeidsinkomen; bij de andere huishoudingen behoort steeds: omzet. In het verdere betoog vindt men dan ook de uitdrukking: *omzethuishouding*. Elke huishouding heeft een inkomen en een behoeftenschaal en staat tusschen twee markten in, ook waar combinaties tusschen twee of meer huishoudingen voorkomen (bij den landbouwer vindt men b.v. een verbruiks-, productie- en kapitaal-

goederenhuishouding). Schr. wijst op het sterk dynamisch karakter van de behoeftenschalen. Daarnaast komen de huishoudingen van de overheid ter sprake, waarbij hij tot het inzicht komt, dat niet alle behoeften van de overheid aan economische goederen behoeften zijn, waarvan eigenlijk de individuen als zoodanig de dragers zijn. Daar echter de scheidslijn tusschen eigen en individuele behoeften niet te trekken is, brengt Schr. tenslotte toch alles terug tot heteronome verzorging van bijzondere huishoudingen. Op deze gedachte voortwerkend wordt onderzocht welke invloed deze heteronome verzorging door de overheid heeft op de behoeftenschalen der bijzondere huishoudingen. Daarbij wordt uit den aard der zaak ook de belastingheffing en tevens de geldschepping door de overheid onderzocht.

Hier zijn we — als ik wel zie — op het punt, dat naar zijn conclusie leidt: de overheid „verzorgt” de bijzondere huishoudingen, verschaft deze „collectieve economische goederen”. Het deel van den belastingdruk, dat tegenover die „collectieve economische goederen” staat, de *niet-netto belastingdruk*, behoort te rusten op de huishoudingen, voorzoover zij geacht worden daarvan te profiteeren, dus volgens het profijt-beginsel. Eerst (bl. 200) stelt hij dit alleen met betrekking tot de omzethuishoudingen, uit overweging dat „de belastingen van omzetten en winsten zijn het logische „correlaat van het interventionisme van de overheid”, later stelt hij het algemeen, onder toevoeging dat bij de distributie van het *netto* gedeelte van den belastingdruk *rechts*beginselen moeten prevaleeren.

Zooals ik hierboven reeds opmerkte vormen de collectieve economische goederen het middelpunt van Schr.'s beschouwingen. Voorzoover deze het gevolg zijn van de belastingheffing aanvaardt hij daarvoor het profijtbeginnel. Dat is een conclusie, die ook voor de wetenschappelijke beoefening van het belastingrecht van het grootste belang is. Want die wetenschap heeft boven alles noodig een inzicht in den rechtsgrond der belastingen. De wetenschap van het belastingrecht en de economie moeten m.i. hand aan hand gaan, de een dient te steunen op de ander.

Vandaar dat ik weinig kan gevoelen voor het streven, dat men ook bij buitenlandsche schrijvers aantreft, om vooral duidelijk te laten uitkomen, dat men het heeft over het *economisch* begrip belasting, of over het *juridische*. 't Is of men wil te kennen geven: we hebben het over geheel verschillende dingen, we hebben niets met elkaar te maken; wat er in het andere kamp gedacht wordt kan zeer belangrijk zijn, maar voor mij is het van geen belang!

Na lezing van het proefschrift van Dr. Schendstok heb ik me de vraag gesteld: is dat noodzakelijk of zelfs gemotiveerd? Schr. brengt binnen het *economische* begrip belasting monopoliewinsten e.d. en meent dat ook een retributie in wezen belasting kan zijn. Inderdaad, een economische werking als bij de belasting doet zich ook hier gevoelen, Maar dat komt meer voor! Men leze b.v. het 4e hoofdstuk, waar belastingheffing en leenen door de overheid met elkaar in verband worden gebracht; Schr. ziet hier een transferprobleem. 't Zou m.i. niet mogelijk zijn om alle ingrijpen van de overheid, waarbij zich economische „belastingverschijnselen” voordoen, onder één definitie samen te brengen. Zou het daarom geen aanbeveling verdienen ernaar te streven voor beide takken van wetenschap één begrip „belasting” op te bouwen? Daarbij zou men dan moeten erkennen, dat de economische gevolgen, die trouwens ook bij de belastingen uiteenloopen, ook bij ander ingrijpen door de overheid kunnen optreden. Het voordeel daarvan zou zijn, dat daardoor a.h.w. een getuigenis zou worden gegeven voor de noodzakelijkheid van samengaan van de wetenschappen der economie en van het recht op het gebied der belastingen. Hiermede bedoel ik alleen een *wetenschappelijk* samen-

gaan; *wettelijke* omschrijvingen van het begrip belasting zullen steeds afwijkingen blijven vertoonen.

Er is in het proefschrift meer, waarop de aandacht zou moeten worden gevestigd, o.a. de beschouwingen over de winstberekening bij ondernemingen (bl. 108 v.), maar ik meen mijn bespreking hiermede te moeten beëindigen.

De groote verdienste van het proefschrift ligt m.i. daarin, dat het belastingvraagstuk niet als op zichzelf staand wordt beschouwd. De neiging om dat te doen, treft men ook in de literatuur dikwijls aan. Als taak der belastingwetenschap wordt dan gezien het op de minst schadelijke wijze aan de overheid verschaffen van de middelen, welke deze noodig heeft. Tegen deze eenzijdige beschouwing keert zich het proefschrift, dat in plaats van overheidshuishouding en particuliere huishoudingen te scheiden, deze juist door de belastingen aan elkaar verbindt. Het algemeen doordringen van deze zienswijze zou zegenrijke gevolgen hebben!

P. J. A. ADRIANI.

J. J. M. H. Nijst, Fiscus en Geestelijke Instellingen, uitgave J. J. Romen & Zonen, Roermond.

De schrijver heeft zich, blijkens het voorwoord, ten doel gesteld de kennis onzer belastingwetten, voor zoover deze van toepassing zijn op geestelijke instellingen en hun bedienaren, te bevorderen, mede in het belang eener goede rechtsbedeeling.

Onder geestelijke instellingen worden door den schrijver zoowel begrepen de zuiver geestelijke, b.v. congregaties, orden enz., als de aan het Katholiek initiatief ontsproten Maatschappelijke instellingen, b.v. schoolverenigingen en charitatieve instellingen. Het werkje is vnl. bestemd voor Katholieke instellingen. De door schrijver bij de bespreking der wetten genoemde voorbeelden en arresten hebben dan ook nagenoeg uitsluitend betrekking op deze, hoewel uit den aard der zaak vele van de aangehaalde arresten en behandelde onderwerpen eveneens van belang zijn voor de niet Katholieke instellingen, die zich op godsdienstig, cultureel of charitatief gebied bewegen.

Ieder die voor Katholieke instellingen als adviseur op fiscaal gebied is opgetreden zal het bekend zijn, dat hierbij kennis van enkele onderdeelen van het Canonieke Recht onmisbaar is.

In het eerste hoofdstuk „Inleidende Opmerkingen” behandelt schrijver dan ook o.a. de invloed van het kerkelijk recht op:

- a. Het vraagstuk van de rechtspersoonlijkheid;
- b. De vermogens-rechtelijke verhoudingen, in het bijzonder ten aanzien van kloosterlingen.

M.i. is de keuze van deze onderwerpen juist. Een bezwaar is, dat de behandeling hiervan niet overzichtelijk is en vermoedelijk alleen gevolgd kan worden door hen, die reeds van dit onderwerp op de hoogte zijn, dan wel het door den schrijver aangehaalde boek van Dr. Anton Retzbach „Het Kerkelijke Recht” hierop naslaan. Een leemte is, dat niet vermeld wordt de moeilijkheid, welke ontstaat, wanneer een congregatie of andere instelling, als onderdeel van het R.K. Kerkgenootschap als zoodanig rechtspersoon is, doch hiernaast onder andere naam een instelling bestaat, die eveneens rechtspersoonlijkheid heeft. Het feit, dat de vermogensrechtelijke betrekkingen tusschen deze twee rechtspersonen veelal niet zijn geregeld en men gewoonlijk slechts van één vermogenscomplex kan spreken, heeft toch zoowel t.a.v. het fiscale als t.o.v. het burgerlijke recht reeds meerdere malen groote moeilijkheden opgeleverd.

T.a.v. het sub b. genoemde punt merken wij op, dat de invloed van het kerkelijke recht inzake de „dos” wel is behandeld, doch niet voldoende is besproken de beteekenis van het canonieke recht t.o.v. de overige bezittingen, die reeds bij de intrede eigendom waren van de novicen, resp. die hen na hun intrede toevallen. Ook hier is deze verschillend voor de kloosters met plechtige en die met eenvoudige geloften. De geprofesten met eenvoudige geloften behouden toch het eigendomsrecht van hun goederen en de bevoegdheid om goederen te verkrijgen, maar zij hebben niet het beheer en vruchtgebruik ervan. (Retzbach blz. 188). Evenmin zijn vermeld de genootschappen, die eenige gelijkenis vertoonen met kloosterinstellingen, wier leden niet de drie publieke geloften afleggen. De leden van deze instellingen mogen hun eigendom ook zelf beheeren (Retzbach blz. 210). Ik wijs er in dit verband op, dat de bestuurders van meerdere kloosterinstellingen voor enkele van haar bedienaren wel degelijk ook aangiften voor de vermogens-belasting invullen en schrijver deze wet dus m.i. niet onbesproken had mogen laten.

In het eerste hoofdstuk worden vervolgens enkele opmerkingen gegeven omtrent het Nederlandsche Belastingrecht in zijn geheel. Wanneer men zich rekenschap geeft van het feit, dat de lezers voor wie het boek bestemd is, in deze materie in het algemeen slechts weinig inzicht hebben, moet men tot de conclusie komen, dat dit gedeelte wel erg summier is behandeld.

In de volgende hoofdstukken behandelt de schrijver resp. de Grondbelasting, Personeele Belasting, Inkomstenbelasting, Omzet-belasting en de rechten van Successie en Schenking. Een leemte is, dat de zegel-belasting, de coupon-belasting en de reeds genoemde vermogensbelasting niet worden behandeld.

Van de Grond-belasting en de Personeele-belasting worden besproken de bepalingen, voor zoover ze voor de desbetreffende instellingen van belang zijn. Uit den aard der zaak heeft schrijver zich hier groote beperking moeten opleggen, teneinde de omvang van het boek niet te groot te maken en er voor de bestuurders van de desbetreffende instellingen een bruikbaar geheel van te maken. Ik meen, dat schrijver hier zeker in is geslaagd, hoewel in het algemeen het accent wel sterk op de vrij-stellingen is gelegd. Een korte bespreking van de 3e, 5e en 7e grondslag van de personeele belasting had m.i. niet mogen ontbreken.

De behandeling van de wet op de Inkomstenbelasting is m.i. te summier en ook onevenwichtig. Van de 30 bladzijden waarin deze wet wordt behandeld, zijn 15 bladzijden gewijd aan de vraag of kloosterlingen kunnen worden aangeslagen voor het recht op levensonderhoud. Hoewel dit vraagstuk zeker interessant is, is het practische belang m.i. nog kleiner dan de schrijver reeds aangeeft. Het meerendeel van de kloosterinstellingen kan deze aanslagen rustig naast zich neer leggen, daar niet de kloosterinstelling doch de kloosterling zelf belasting-plichtig is en dus de aanslag in de gevallen, waar het inkomen uitsluitend bestaat uit de waarde van het recht op levensonderhoud, practisch oninbaar is. Reeds uit dezen hoofde zou het m.i. gewenscht zijn, dit inkomen niet te belasten, daar personen, die alleen het noodzakelijke levensonderhoud in natura ontvangen, hiervan nu eenmaal geen belasting kunnen betalen.

Ik merk t.a.v. de behandeling van de wet op de Inkomstenbelasting nog op, dat de artikelen 7, 10 en 11, die speciaal voor de stichtingen, die een bedrijf uitoefenen, van groote beteekenis zijn en in het algemeen de kern van de geheele wet vormen, niet zijn besproken. Ook het probleem der kostenverdeling tusschen Congregatie en Stichting, hetwelk met het oog op de vaststelling van de belastbare winst van be-

drijven, die door Stichtingen worden uitgeoefend, van belang is, had niet onbesproken mogen blijven.

Bij de Omzetbelasting komt de behandeling van de kwestie van de restituties (art. 21a) en van de, sedert 1 October 1938, nieuwe regeling voor kleine fabrikanten (abonnementen), als mede de toen aangebrachte wettelijke basis voor meerwaarde-regelingen niet voldoende tot haar recht. Voor een goed inzicht in de O.B. ware een systematischer opbouw van dit hoofdstuk gewenscht geweest.

De volgende hoofdstukken nl. „Inzage van boeken en geheimhouding” en „De Invorderingen der Belastingen” behoren m.i. tot de beste hoofdstukken van dit boek. In het laatstgenoemde hoofdstuk zijn de invorderings-, reclame-, beroeps-, navorderings-, ontheffings- en kwijtscheldings-bepalingen van de diverse wetten in een samenvattend overzicht verenigd.

Mijn indruk van het geheel is, dat schrijver teveel is uitgegaan van de verschillende arresten, die voor de instellingen van belang zijn, waarbij een zekere negatieve houding, zooals deze m.i. blijkt uit het zware accent, hetwelk op de vrijstellingen is gevallen, niet te ontkennen valt.

Het doel, hetwelk schrijver zich mede gesteld heeft, nl. de kennis van onze belastingwetten, voor zoover deze voor de desbetreffende instellingen van belang zijn, te bevorderen, is hierdoor niet geheel bereikt. Ongetwijfeld zal het boek echter, in verband met het zeer groote aantal zorgvuldig gekozen beslissingen in belastingzaken en de groote ervaring, die schrijver op dit gebied blijkt te hebben, van groot praktisch nut zijn.

P. J. H. J. BOS

REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

Red.: L. A. BAKKER, Drs G. L. GROENEVELD,
Drs H. HAVERKAMP en Drs P. F. R. STOL

A. ACCOUNTANCY

II. HET ACCOUNTANTSBEROEP

Competitive bidding for audit engagements

Het „Executive Committee of the American Institute of Accountants” heeft in een „statement” haar afwijzend oordeel uitgesproken over prijs-opgaven in wederzijdsche concurrentie, op grond van het ongezone en onlogische hiervan en de onverenigbaarheid in verband met een behoorlijke uitoefening van het beroep.

A II 4 *The Journal of Accountancy December 1939*

III. LEER VAN DE INRICHTING

Supervising the installation of book-keeping machines

MacDonald, I. W. — De accountants, zoowel de public- als de interne, moeten althans zekere kennis bezitten van mechanische hulpmiddelen om te weten welk gebruik door de administratie en door hunzelf ervan gemaakt kan worden en om bij eventuele aanschaffing van machines van advies te kunnen dienen. Behandeld wordt hetgeen een accountant moet weten, teneinde de supervisie over een mechanisch ingerichte boekhouding te kunnen uitoefenen.

A III 3 *The Accountants' Magazine Maart 1940*

IV. LEER VAN DE CONTROLE

Extensions of auditing procedure

Een speciale commissie van het „American Institute of Accountants” heeft op 2 November 1939 een rapport uitgebracht over den omvang van de accountantscontrole, hetwelk de volgende punten behandelt: Examination of inventories, Examination of receivables, appointment of independent certified public accountants, Form of independent certified public accountants' reports.

A IV 1 *The Journal of Accountancy December 1939*

B. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

a. ALGEMEENE BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

II. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE ALS WETENSCHAP

Opleiding tot praktisch economisch onderzoeker

Valk, dr H. M. H. A. van der — Naar aanleiding van de in de kringen van het bedrijfsleven uitgesproken wensch om te komen tot een opleiding voor beleggingsdeskundige wijst schr. er op, dat deze opleiding dient te zijn een gespecialiseerde richting van de algemeene opleiding tot praktisch economisch onderzoeker (research-worker). Bij het economisch hooger onderwijs gaat men reeds in deze richting.

B a II 4 *Econ. Stat. Berichten 27 Maart 1940*

III. WAARNEMINGSMIDDELEN

Minimumeischen, waaraan de verlies- en winstrekening behoort te voldoen

Niemeyer, L. C. — De regeling in het Wetboek van Koophandel t.a.v. de eischen, waaraan de voor openbaarheid bestemde verlies- en winstrekening behoort te voldoen, is zeer onvolledig. Schrijver geeft zijn inzichten weer t.a.v. hetgeen noodig en nuttig is om verbetering hierin te brengen, waarbij hij de stiefmoederlijke behandeling van de verlies- en winstrekening in de literatuur ter sprake brengt.

B a III 3 *Administratieve Arbeid Febr./Maart 1940*

IV. LEER VAN DEN KOSTPRIJS EN DE PRIJSVORMING

Een facet van den oorlogsvoorraad

Aardweg, H. P. van den — Schr. wijst vooral op de verlieskans, die het aanleggen van een oorlogsvoorraad met zich brengt, doordat de voorraad, wanneer de prijsdaling begint, waarschijnlijk grooter zal zijn dan toen de prijsstijging een aanvang nam. Reserveering van winsten uit voorafgaande prijsstijging zou hiertegen niet opgewassen kunnen zijn.

B a IV 5 *Organisatie en Efficiency April 1940*

„Cost-plus contracts” for government work

Heaton, J. S. — Behandelt de problemen, welke door de regie-opdrachten t.a.v. de kostprijsadministratie en -calculatie worden gesteld en de belangrijke taak van den accountant hierbij, welke tevens een meer uitgebreide technische kennis vereischt.

B a IV 9 *Accountancy April 1940*

Kolenclausules in de stroomtarieven in Nederland

Haga, Ir. K. H. — Schr. gaat na welke de factoren zijn, die de kolenclausule bepalen. In de praktijk bestaat een groote verscheidenheid in de clausules. Schr. meent dat het mogelijk is een uniforme bepaling te aanvaarden.

B a IV 9 *De Ingenieur 5 April 1940*

V. LEER VAN DE FINANCIERING

Le crédit aux classes moyennes aux Etats-Unis

Somerhausen, M. — Behandelt een enquête naar aanleiding van een wetsontwerp van Senator Mead. Ondanks de buitengewone bank-faciliteiten en lage rente, bleken de kleinhandelaren en industriele middenstand toch te klagen over gebrek aan krediet op een langen termijn.

De mogelijkheden in de V.S. wettigen een nieuwe uitbreiding dezer kredieten, waartoe de overheid door wettelijke maatregelen poogt mede te werken.

B a V 5b *Annales des Sciences Comm. & Econ. 4e jaargang No. 1*

VI. LEER VAN DE ORGANISATIE

De evolutie der vestigingsleer

Verbeeck, G. — De vestigingsleer heeft niet alleen te bepalen waar de industriele bewerking zal plaats vinden, maar moet tevens de vestiging der grondstofbronnen en de afzetgebieden aanduiden. Behandelt eerst de werken van Weber, Engländer en Ritschl en daarna de jongste theorie (Bertil Ohlin en Tord Palander).

B a VI 8 *Annales des Sciences Comm. et Econ. 4e jaargang No. 1*

Mogelijkheden en onmogelijkheden voor eenheidsprijszaken

Hamme, D. — Schr. constateert dat de eenheidsprijswinkels hun verkoopspolitiek zijn gaan wijzigen. Zij betrekken steeds meer artikelen in hun sfeer en verlaten het stelsel der vaste prijzen of aanvaarden nieuwe prijsklassen.

B a VI 9 *Theorie en Techniek Maart 1940*

Enkele opmerkingen over de sociale en de economische beteekenis van het eenheidsprijsbedrijf

Tobi, dr E. J. — Uit budgetstatistieken berekent schr., dat het eenheidsprijsbedrijf slechts een zeer gering deel van het budget bestrijkt, waaruit volgt dat de besparingen die het aan breede lagen der bevolking